

ОЗНАКИ ІПОТЕЧНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Карпов Роман Валерійович,

здобувач Одеської національної юридичної академії

Перелік груп цінних паперів, що використовуються в цивільному обороті України, наданий у статті 195 ЦК. І хоча у даній статті прямо не вказана група іпотечних цінних паперів, нормою ч.1 ст.195 передбачена можливість визначити її у законі.

Відповідно до вказаної можливості Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006р. №3480-IV надає визначення групи іпотечних цінних паперів. Пункт 3 частини п'ятої статті 3 даного Закону визначає, що іпотечні цінні папери - цінні папери, випуск яких забезпечено іпотечним покриттям (іпотечним пулом) та які посвідчують право власників на отримання від емітента належних їм коштів.

Наведене визначення іпотечних цінних паперів дає можливість виділити їх ознаки. Іпотечні цінні папери:

- засвідчують право на отримання від емітента коштів;
- забезпечуються іпотечним покриттям.

До іпотечних цінних паперів відносяться: іпотечні облигації, іпотечні сертифікати та заставні. Відзначимо, що група іпотечних цінних паперів представлена дуже різними з правової точки зору видами цінних паперів. Іпотечні облигації та сертифікати віднесені до емісійних цінних паперів та існують переважно у бездокументарній формі, а застава є неемісійним цінним папером, і форма її існування - виключно документарна.

Для з'ясування правової природи іпотечних цінних паперів доцільно дослідити ознаки, що їх об'єднують. Для цього розглянемо визначення різних видів іпотечних цінних паперів.

Поняття та види іпотечних облигацій визначені у ст.3 Закону «Про іпотечні облигації» від 22.12.2005р. №3273-IV. Іпотечними облигаціями є облигації, виконання зобов'язань емітента за якими забезпечене іпотечним покриттям. Іпотечні облигації є іменними цінними паперами, і їх випуск здійснюється виключно у документарній формі. Іпотечна облигація засвідчує внесення грошових коштів її власником і підтверджує зобов'язання емітента відшкодувати йому номінальну вартість цієї облигації та грошового доходу в порядку, встановленому Законом та проспектом емісії, а в разі невиконання емітентом зобов'язань за іпотечною облигацією надає її власнику право задовольнити свою вимогу за рахунок іпотечного покриття.

Відповідно до ч.2 ст.3 Закону «Про іпотечні облигації» можуть випускатися два види іпотечних облигацій: звичайні та структуровані. Різниця між ними чітко простежується у визначеннях, наданих відповідно у ч.3 та ч.4 згаданої статті. Емітентом звичайних іпотечних облигацій є іпотечний кредитор, що несе відповідальність за виконання зобов'язань за такими іпотечними облигаціями іпотечним покриттям та всім іншим своїм майном, на яке відповідно до законодавства може бути звернено стягнення. Емітентом структурованих іпотечних облигацій є спеціалізована іпотечна установа, яка несе відповідальність за виконання зобов'язань за такими іпотечними облигаціями лише іпотечним покриттям.

Головна різниця між видами іпотечних облигацій полягає у відповідальності емітентів, яку вони несуть відносно іпотечного покриття, що і є ключовим поняттям у наданих визначеннях.

У ст. 2 Закону «Про іпотечні облигації» визначено, що іпотечне покриття

- іпотечні активи, а також інші активи, які відповідно до Закону, проспекту емісії та реєстру іпотечного покриття забезпечують виконання зобов'язань емітента за іпотечними облигаціями. При цьому іпотечний актив - право вимоги за забезпеченим іпотекою грошовим зобов'язанням боржника.

Визначення іпотечного сертифікату міститься у Законі України «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати» від 19.06.2003р. № 979-IV. Відповідно ч.1 ст.1 даного Закону іпотечним сертифікатом є іпотечний цінний папір, забезпечений іпотечними активами або іпотеками. Одночасно абзац восьмий частини першої статті 1 визначає, що іпотечні активи - реформовані в консолідований іпотечний борг зобов'язання за договорами про іпотечний кредит здійснювати платежі в рахунок погашення основного зобов'язання протягом строку обігу сертифікатів.

Іпотечні сертифікати можуть бути випущені у вигляді сертифікатів із фіксованою дохідністю та сертифікатів участі. При цьому для них передбачена як документарна, так і бездокументарна форма випуску.

Сертифікати з фіксованою дохідністю - це сертифікати, які забезпечені іпотечними активами та посвідчують такі права власників: право на отримання номінальної вартості в передбачені умовами випуску сертифікатів терміни; право на отримання процентів за сертифікатами на умовах інформації про випуск сертифікатів; право на задоволення вимог - у разі невиконання емітентом прийнятих на себе зобов'язань - з вартості іпотечних активів, що є забезпеченням випуску сертифікатів з фіксованою дохідністю, переважно перед іншими кредиторами емітента.

Сертифікати участі - це сертифікати, які забезпечені іпотеками та посвідчують частку його власника у платежах за іпотечними активами. Власник сертифікатів участі, має такі права: право на отримання частки у платежах за іпотечними активами відповідно до договору про придбання сертифікатів; право на задоволення вимог - у разі невиконання емітентом взятих на себе зобов'язань - з вартості іпотечних активів, які знаходяться у довірчій власності управителя.

В наданих визначеннях також чітко простежується спільна риса всіх видів сертифікатів – забезпеченість іпотечними активами.

Відповідно до ст.20 Закону України «Про іпотеку» від 05.06.2003р. №898-IV, заставна - це борговий цінний папір, який засвідчує безумовне право його власника на отримання від боржника виконання за основним зобов'язанням, за умови, що воно підлягає виконанню в грошовій формі, а в разі невиконання основного зобов'язання - право звернути стягнення на предмет іпотеки. Аналізуючи надане визначення можна підкреслити наступне. Перше, на відміну від решти іпотечних цінних паперів, що є виключно іменними, заставна може бути віднесена до ордерних цінних паперів. Друге, заставна визначена як борговий, а не іпотечний цінний папір. Відповідно до ст. 31 Закону «Про іпотеку» заставні можуть забезпечувати випуск іпотечних цінних паперів - іпотечних облигацій і іпотечних сертифікатів. Відсутність у даному переліку самої заставної викликає сумнів про правомірність віднесення її саме до іпотечних цінних паперів.

Здається правильним дане питання вирішити у такий спосіб. Іпотечний актив – це право вимоги за забезпеченим іпотекою грошовим зобов'язанням боржника. Відповідно до наданого вище визначення заставна засвідчує право на отримання виконання за основним зобов'язанням та право звернути стягнення на предмет іпотеки в разі невиконання основного зобов'язання. Таким чином, заставна – це іпотечний актив, втілений у форму цінного паперу.

На підставі викладеного матеріалу можна зробити наступні висновки.

Іпотечні цінні папери мають дві обов'язкові ознаки. Перше, вони посвідчують право власників на отримання від емітента належних їм коштів. Дана

ознака робить їх схожими з борговими цінними паперами. Друге, забезпечення іпотечним покриттям є визначальною ознакою для групи іпотечних цінних паперів.

Можна також відзначити, що застава повністю відповідає визначенню іпотечних цінних паперів, наданому у ст.3 Закону «Про цінні папери та фондовий ринок». Як додатковий аргумент вважаємо можливість заставної забезпечувати випуск інших іпотечних цінних паперів і виступати у даному випадку у якості іпотечного активу.

Деяка відмінність у порядку забезпечення різних видів іпотечних цінних паперів може бути сформульована так. Іпотечне покриття для сертифікатів та облігацій складається з групи іпотечних активів, і відповідно для заставної передбачений тільки один іпотечний актив.

З огляду на дані висновки можна зняти питання про правомірність віднесення заставної до групи іпотечних цінних паперів, і навпаки підкреслити, що застава є первісним іпотечним цінним папером.

Науковий керівник – Мінченко Раїса Миколаївна заслужений юрист України, зав. кафедри цивільного процесу Одеської національної юридичної академії д.ю.н., професор

ПРАВОВА ПРИРОДА МИРОВОЇ УГОДИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

*Кваснікевич Ольга Андріївна,
студентка 3 курсу Львівського
державного університету
внутрішніх справ*

Актуальність визначення правової природи мирової угоди полягає в тому, що серед багатьох науковців, які займалися дослідженням інституту мирової угоди, таких як: Бортнік О.Г., Гукасян Р.Е., Давиденко Д.А., Плехіна М.А., Рожкова М.А., Лазарев С.В., Синайський В.І., Шершеневич Г.Ф., Комісаров К.І. та ін. виникли розбіжності у поглядах щодо правової природи мирової угоди.

Інститут мирової угоди досить складне правове явище, яке досліджується з метою досягнення більш точного поняття, що таке мирова угода, і яке її практичне значення і місце у правовій системі?

Тому між вищеназваними науковцями точиться дискусія, яку ж правову природу має мирова угода – матеріально-правову, процесуально-правову чи дуалістичну, яка поєднує в собі матеріальну та процесуальну природу.

У російській дореволюційній доктрині вважалося, що інститут мирової угоди має процесуально-правову природу. Так, Гукасян Р.Е. відстоював трактування мирової угоди, як угоди сторін про вирішення судового спору на вигідних для них умовах [1,29].

Пилехина Е.В. розглядала мирову угоду як судову угоду, яка тягне за собою припинення процесу на взамовигідних для сторін умовах [2,201].

Однак є такі науковці, які схиляються до думки, що правова природа мирової угоди є матеріально-правовою.

Такі науковці, як: Мейер Д.І., Шершеневич Г.Ф., Тютрюмов І.М., Синайський В.І., підтримували точку зору, згідно з якою мирова угода є цивільно-правовим договором і тому, як і будь-який договір, відноситься до матеріального, а не процесуального права. Мирова угода повинна бути обов'язково письмовою і відповідати формі договору.